

REPUBLIKA E KOSOVËS / REPUBLIKA KOSOVA / REPUBLIC OF KOSOVA

ZYRA KOMBËTARE E AUDITIMIT
NACIONALNA KANCELARIJA REVIZIJE
NATIONAL AUDIT OFFICE

Br. Dokumenta: 23.8n.1-2016-08

IZVEŠTAJ REVIZIJE
O GODIŠNJEM FINANSIJSKOM IZVEŠTAJU REGIONALNE
KOMPANIJE ZA UKLANJANJE OTPADA PASTERTIA DD
UROŠEVAC
ZA GODINU ZAVRŠNO SA 31 DECEMBROM 2016

Priština, maj 2017

Nacionalna Kancelarija Revizije Republike Kosova je najviša institucija ekonomske i finansijske kontrole, koja prema Ustavu i zakonima zemlje uživa funkcionalnu, finansijsku i operativnu nezavisnost. Nacionalna Kancelarija Revizije obavlja revizije regularnosti i performanse i za svoj rad odgovara Skupštini Kosova.

Naša misija je da doprinesemo zdravom finansijskom upravljanju u javnoj upravi. Mi obavljamo revizije u skladu sa međunarodno priznatim standardima revizije u javnom sektoru i sa najboljim evropskim praksama.

Izveštaji Nacionalne Kancelarije Revizije na direktan način promovišu odgovornost javnih institucija pošto oni pružaju održivu osnovu za zahtevanje odgovornosti od strane menadžera svake budžetske organizacije. Tako mi povećavamo poverenje u trošenju javnih fondova i odigravamo aktivnu ulogu u obezbeđivanju interesa poreskih platiša i ostalih interesnih strana u povećanju javne odgovornosti.

Generalni Revizor je odlučio o revizorskom mišljenju o Godišnjim Finansijskim Izveštajima Regionalne Kompanije za Uklanjanje Otpada Pastertia DD Uroševac, u konsultaciji sa VD. Pomoćnice Generalnog Revizora *Vlora Mehmeti*, koja je nadgledala reviziju.

Izveštaj i izdato mišljenje su rezultat revizije izvršene od strane *Ganimete Dalloshi (Vođa tima)* i *Valmira Jonuzi* pod upravljanjem Rukovodioca Departmana Revizije *Enver Boqolli*.

TABELA SADRŽAJA

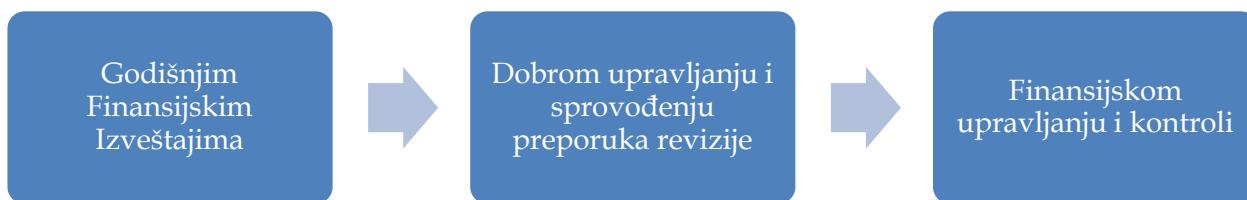
Opšti sažetak	4
1 Godišnji finansijski izveštaji i ostale obaveze za spoljno izveštavanje	6
2 Upravljanje.....	11
3 Finansijsko Upravljanje i Kontrola.....	16
Dodatak I: Pristup i metodologija revizije	28
Dodatak II: Objašnjenja različitih vrsta mišljenja revizije primenjenih od strane NKR.....	29
Dodatak III: Preporuke iz prethodne godine.....	32

Opšti sažetak

Uvod

Ovaj izveštaj rezimira glavna pitanja koja proističu sa revizije Godišnjeg finansijskog izveštaja Regionalne Kompanije za Uklanjanje Otpada Pastertia DD Uroševac (u daljem tekstu Pastertia) za 2016 godinu – koja određuje Mišljenje koje je dato od strane Generalnog Revizora. Pregled finansijskih izveštaja za 2016 godinu je izvršen u skladu sa Međunarodnim standardima revizije Vrhovnih Institucija Revizije. Naš pristup je uključio testiranja i procedure koje su bile potrebne da dođemo do mišljenja u vezi sa finansijskim izveštajima. Preduzeti pristup revizije je predstavljen u Spoljnom Planu Revizije¹, od datuma 23/11/2016.

Naša revizija se fokusira na (detaljno je prikazano u Dodatku 1):

Nivo rada obavljenog od strane Nacionalne Kancelarije Revizije za izvršenje revizije za 2016 godinu, direktno odražava kvalitet unutrašnje kontrole sprovedene od strane menadžmenta Pastertia.

Mišljenje Generalnog Revizora

Protivno mišljenje

Godišnji finansijski izveštaji za godinu završno sa 31 decembrom 2016-god, ne predstavljaju objektivan i istinit prikaz u svim materijalnim aspektima.

Ostala pitanja

Godišnji finansijski izveštaji Pastertia za godinu završno sa 31 decembrom 2015-god su revidirani od drugog revizora.

Za opširnije vidite Odeljak 1.2 ovog Izveštaja.

Dodatak II, objašnjava različite vrste mišljenja koja se primenjuju od strane Nacionalne Kancelarije Revizije.

¹ Pojam "Spoljni Plan Revizije" je zamena pojma "Memorandum Planiranja Revizije"

Želimo da zahvalimo Predsedavajućeg Odbora i njegovo osoblje na saradnji tokom revizorskog procesa.

Glavni zaključci i preporuke

Odgovor Predsedavajućeg Odbora - revizija 2016

Predsedavajući odbora je uzeo u obzir i složio se sa detaljnim nalazima i zaključcima revizije i založio se da će adresirati date preporuke.

1 Godišnji finansijski izveštaji i ostale obaveze za spoljno izveštavanje

Uvod

Naš pregled Godišnjih Finansijskih Izveštaja (GFI-a) uzima u obzir usklađenost sa okvirom izveštavanja kao i kvalitet i tačnost informacija koje su predstavljene u GFI-a.

Izjava o predstavljanju GFI uključuje izvestan broj tvrdnji u vezi usklađenosti sa okvirom izveštavanja i kvalitetom informacija u okviru GFI-a. Ove tvrdnje imaju za cilj da pružaju sigurnost deoničaru i javnom mnjenju da su pružene sve relevantne informacije radi osiguranja da se može preduzeti jedna sveobuhvatna revizija.

1.1 Mišljenje Revizije

Protivno mišljenje

Revidirali smo Godišnje Finansijske Izveštaje Pastertia za godinu završno sa 31 Decembrom 2016, koji uključuju izveštaj o finansijskom stanju, izveštaj o prihodima, izveštaj o protoku novca, izveštaj o promenama u bilansima i objašnjavajuće beleške.

Prema našem mišljenju, usled efekata koji su navedeni u paragrafu Osnove za Protivno Mišljenje, Godišnji Finansijski Izveštaji za godinu završno sa 31 decembrom 2016 ne predstavljaju ispravan i istinit prikaz u svim materijalnim aspektima, u skladu sa Međunarodnim Standardima Računovodstva (MSR), Međunarodnim Standardima Finansijskog Izveštavanja (MSFI) i Zakonima Kosova. Finansijski izveštaji su pripremljeni na osnovu akrealnog principa računovodstva, Zakona br. 03/L-048 o Upravljanju Javnim Finansijama i Odgovornostima (sa izmenama i dopunama) i Zakona br. 04/L-087 o Javnim Preduzećima (sa izmenama i dopunama).

Osnova za protivno mišljenje

Naša osnova za protivno mišljenje je nastala usled sledećih razloga:

- Jednostran upis transakcija. Svaki događaj u računovodstvu se treba upisati na knjigama računa kao zaduženje i kao kreditiranje i kao kredit ali sa suprotnim znakom što se drugačije naziva dvostruki koncept. Pastertia je prošle godine obavila opraštanje dugova u iznosu od 289,308€, to je uzrokovalo smanjenje (kreditiranje) računa potraživanja, međutim sve to nije praćeno na strani zaduživanja kao priznavanje provizije za loše dugove. Jednostran upis uzrokuje potcenjivanje dobitka/gubitka, odnosno ne poravnanje bilansa stanja:

- Pastertia je na GFI-a za 2015 godinu prikazala ostale kratkoročne obaveze u iznosu od 662,597€, međutim ne postoje računovodstveni podaci u vezi sa sadržajem ovog iznosa. Štaviše tokom 2016 godine nije prikazala nikakva iznos kao ostale kratkoročne obaveze i ne postoje računovodstveni podaci o tome da li su te obaveze isplaćene tokom 2016 godine.
- Netačan prikaz aktiva. Pastertia je godinama unazad koristila različite norme obezvređivanja koje nisu bile u skladu sa normama obezvređivanja prema Poreskoj Upravi Kosova (PAK) ili sa MSR. Pastertia je nakon naših preporuka koje smo dali tokom pred revizije počela da primenjuje adekvatne norme za obezvređivanje. Ipak, uprkos tome neto vrednost koja se vodi na knjigama i koja se prenosi sa prethodnih godina nije tačna zbog primene neadekvatnih normi za obezvređivanje.
- Netačno prikazivanje rezervnog kapitala. Vrednost rezervnog kapitala koja je predstavljena na GFI bila je precenjena za 418,273€ u poređenju sa informacijama koje se nalaze na računovodstvenim podacima. Ova rezerva se na GFI pojavila kao 2,506,719€, a bilans ili stanje ovog računa na računovodstvenim podacima je bio 2,088,446€. Takvo precenjivanje je izvršeno u cilju poravnanja bilansa stanja.
- Ne revalorizacija ne obrtne imovine. Prema MSR 36 revalorizacija imovine se treba vršiti na svake 3 do 5 godina. Pastertia nije obavila revalorizaciju imovine još od 2017 godine. Ovo se desilo zbog nedostatka znanja o relevantnom standardu:
- Objašnjavajuće beleške ne pružaju potpune i tačne objašnjavajuće informacije o svim stavkama koje su predstavljene na GFI-a, za detaljnije vidite pod-odeljak 3.7.
- Neusklađenosti između računovodstvenim podacima i potvrdnim pismima od strane dobavljača. U jednom potvrdnom pismu koje je primljeno od strane jednog dobavljača, primetili smo neusklađenost sa računovodstvenim podacima. Iznos duga koji je potvrđen od strane dobavljača iznosi 307,497€, na računovodstvenim podacima dug prema ovom dobavljaču vodi kao 273,066€, rezultirajući tako jednim potcenjivanjem za 34,431€. Ovo se desilo kao posledica netačnog upisivanja i usled ne harmonizacije sa dobavljačima:
- Netačno prikazivanje računa potraživanja, vrednost računa potraživanja koji su prikazani na GFI za 2016 predstavlja netačan iznos jer je početno stanje koje se prenosi sa prethodne godine bez ikakvog kriterijuma ili politike za proviziju zaduženo za 176,028€:
- Netačno prikazivanje rashoda. Finansijski rashodi se sastoje o isplata za nadoknadu opštinske komisije deoničara prema jednoj odluci koja je doneta u Skupštini Opštine Uroševac, odluka koja se prema Ministarstvu Administracije Lokalne Samouprave (MALS) vidi kao odluka bez zakonske osnove. Iznos koje je isplaćen za ove nadoknade iznosi 22,680€. Takvo postupanje je povećalo rashode bez zakonske osnove. Štaviše ovi rashodi su prikazani kao finansijski rashodi: i
- Ne prebrojavanje zaliha na kraju godine. Vrednost zaliha koje su prikazane na GFI je 27,689€. Prema Zakonu PAK², zahteva se da svaki poreski obveznik na kraju kalendarske godine vodi i vrši popisivanje robe koje sa nalazi kod zaliha. Pastertia nije izvršila

² Zakon Br. 03/L22 Zakon o Poreskoj Upravi i Postupcima (član 13).

revalorizaciju u popis zaliha na kraju godine, jer nisu osnovali komisiju za popis. Postoji opasnost da iznosi koji su prikazani na GFI ne budu i skladu sa faktičkim stanjem zaliha.

Pitanja koje smo naglasili iznad rezultiraju sa netačnim prikazivanjem GFI. To se desilo usled slabosti u funkcionisanju unutrašnjih kontrola, sa posebnim naglaskom na sistemima računovodstva i finansija.

Izvršili smo reviziju u skladu sa Međunarodnim Standardima Revizije Vrhovnih Institucija Revizije (MSVIR). Prema ovim standardima naše odgovornosti su opisane ispod kod dela 'Odgovornosti Revizora za Reviziju Finansijskih Izveštaja'. Prema etičkim zahtevima koji su relevantni za našu reviziju godišnjih finansijskih izveštaja Budžetskih Organizacija i JP-a na Kosovu. NKR je nezavisna od Pastertia i ostale etičke odgovornosti su ispunjene u skladu sa ovim zahtevima. Verujemo da su revizorski dokazi koje smo prikupili dovoljni i odgovarajući za obezbeđivanje osnove za naše protivno mišljenje.

Ostala pitanja

Godišnji finansijski izveštaji Pastertia za godinu završno sa 31 decembrom 2015-god su revidirani od drugog revizora, koji je izrazio ne modifikovano mišljenje.

Odgovornost Menadžmenta i osoba koje su odgovorne za Upravljanje i GFI

Predsedavajući Odbora Pastertia je odgovoran za pripremu i tačno predstavljanje GFI u skladu sa Međunarodnim Standardima Računovodstva (MSR), Međunarodnim Standardima Finansijskog Izveštavanja (MSFI) i Zakonima Kosova. Finansijski izveštaji su pripremljeni na osnovu akrealnog principa računovodstva, i odgovoran je za unutrašnje kontrole koje menadžment ocenjuje kao potrebnim za omogućavanje pripreme finansijskih izveštaja bez materijalno pogrešnih prikazivanja koje su uzrokovane bilo usred prevare bilo usred greške. To uključuje primenu Zakona br. 03/L-048 o Upravljanju Javnim Finansijama i Odgovornostima (sa izmenama i dopunama) i Zakona br. 04/L-087 o Javnim Preduzećima (sa izmenama i dopunama).

Predsedavajući Odbora, je odgovoran za obezbeđivanje nadzora procesa finansijskog izveštavanja JP.

Odgovornost Generalnog Revizora za reviziju GFI

Naša je odgovornost da na osnovu naše revizije izrazimo mišljenje o GFI. Revizija je izvršena u skladu sa MSVIR. Ovi standardi zahtevaju da se pridržavamo etičkih zahteva i da planiramo i izvršimo reviziju kako bismo stekli razumnu sigurnost o tome da finansijski izveštaji ne sadrže materijalno pogrešna prikazivanja. Naš cilj je da dobijemo razumnu sigurnost da godišnji finansijski izveštaji ne sadrže materijalno pogrešna prikazivanja koje su uzrokovane bilo usred prevare bilo usred greške. Razumna sigurnost je visoki stepen sigurnosti međutim ne garantuje da će revizija koja se vrši u skladu sa MSVIR uvek identifikovati materijalno pogrešno prikazivanje kada ono postoji. Materijalno pogrešna prikazivanja se mogu pojaviti usled prevare ili greške a

smatraju se materijalnim ukoliko, ona individualno ili u grupi mogu da utiču na odluke korisnika koje se donose na osnovu ovih GFI.

Revizija uključuje obavljanje postupaka radi dobijanja dokaza u vezi sa finansijskim informacijama i obelodanjivanjima u GFI. Izabrani postupci zavise od procene revizora, uključujući i procenu rizika od materijalno pogrešnih prikazivanja u GFI bilo da se ona pojavljuju usled prevare ili greške. Tokom procene rizika, revizor uzima u obzir unutrašnje kontrole koje su relevantne za sastavljanje finansijskih izveštaja od strane entiteta, kako bi dizajnirao revizorske postupke koje su odgovarajući za okolnosti entiteta, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efektivnosti unutrašnjih kontrola entiteta.

Revizija uključuje i procenu prikladnosti korišćenih računovodstvenih politika, opravdanost računovodstvenih procena izvršenih od strane menadžmenta, kao i procenu predstavljanja finansijskih izveštaja.

1.2 Usklađenost sa zahtevima za GFI i ostalim zahtevima za izveštavanje

Zahteva se da Javna Preduzeća (JP) deluje u skladu sa određenim okvirom izveštavanja i sa ostalim zahtevima za izveštavanje. Mi smo uzeli u obzir:

- Zahteve Zakona br. 03/L-048 o Upravljanju Javnim Finansijama i Odgovornostima (sa izmenama i dopunama);
- Zahteve Zakona br. 02/L-123 o Trgovinskim Društvima;
- Zahteve Zakona br. 04/L-087 o Javnim Preduzećima (sa izmenama i dopunama);
- Zahteve Zakona br. 04/L-014 o Računovodstvu, Finansijskom Izveštavanju i Reviziji;
- Zahteve Zakona o Javnim nabavkama (sa izmenama i dopunama)
- Zahteve Uputstva br. 02/2013/MF o strukturi i sadržaju Godišnjih Finansijskih Izveštaja; i

Od JP se takođe zahteva da pripremi sledeće izveštaje:

- Statut JP-a;
 - Poslovni Plan;
 - Tromesečne izveštaje;
 - Godišnje izveštaje;
 - Izveštaj merenja zadovoljenosti Klijenata;
 - Nacrtni plan i završni plan nabavke na vreme.
-

Na našem memorandumu pred revizije koji datira 23/12/2016, naglasili smo neka pitanja u vezi sa finansijskim izveštajima koje i mogu uticati na mišljenje. Naglašena pitanja nisu adresirana. Kao posledica toga na nacrtu finansijskih izveštaja koji nosi datum 21/02/2017 bile su potrebne neke finansijske ispravke kod pregleda finansijskog stanja, pregleda prihoda, pregleda razlika ekviteta, pregleda toka novca i kod objašnjavajućih beleški koje su bile propraćene materijalnim greškama. Uprkos našim sugestijama za preduzimanje odgovarajućih mera. Pastertia je izvršila samo neke ispravke kod pregleda toka novca i objašnjavajućih beleški. Kao posledica ovoga mi smo identifikovali nalaze koje smo predstavili kod osnove za mišljenje

Imajući u vidu gore navedeno, finansijski izveštaji koji su pripremljeni od strane Izvršnog Načelnika i Glavnog Finansijskog Službenika prilikom dostavljanja GFI-a kod Odbora Direktora, se ne mogu smatrati tačnim jer su identifikovane materijalne greške.

U kontekstu ostalih zahteva za spoljno izveštavanje. Pastertia je ispunila pomenute zahteve izuzev izveštaja za merenje zadovoljenja potrošača koji još nije završen.

1.3 Preporuke za prvi deo izveštaja

- Preporuka 1** **Visoki prioritet** - Predsedavajući odbora treba da obezbedi da je izvršena jedna analiza za utvrđivanje razloga za davanje Protivnog mišljenja. Trebaju se preduzeti akcije za sistematsko i pragmatično adresiranje pitanja kako bi se ispravile greške na godišnjim finansijskim izveštajima i da se obezbedi njihovo tačno i istinito prikazivanje.
- Preporuka 2** **Visoki prioritet** - Predsedavajući odbora treba da obezbedi da su postavljeni efektivni procesi da bi se potvrdilo da plan izrade GFI-a za 2017 godinu adresira sva pitanja koja se tiču usklađenosti. To takođe treba da uključujući pregled nacrtu GFI od strane menadžmenta, sa posebnim fokusiranjem na poljima sa visokim rizikom i/ili poljima gde su u prethodnim godinama identifikovane greške. GFI-i se trebaju odobriti samo je su prema njihovima nacrtima sprovedene sve potrebne kontrole.

2 Upravljanje

Uvod

Efektivni aranžmani upravljanja su ključni za Pastertia kako bi na uspešan način upravljao izazovima sa kojima se suočava za obezbeđivanje pružanja boljih usluga u korist poreskih obveznika i ostalih korisnika usluga.

Ključno sredstvo u podršci efektivnog upravljanja je i sprovođenje preporuka revizije jer to pokazuje da menadžment pokušava da razvije postojeće procese i kontrole. Stoga smo mi u svim revizijama utvrdili kvalitet različitih izveštaja individualnih jedinica i JP kao celine.

Drugi deo pregleda aranžmana upravljanja odražava pregled:

- oblasti aranžmana upravljanja u kojima su potrebna važna poboljšanja i tamo gde mi verujemo da naše preporuke mogu generisati pozitivna poboljšanja, uključujući i pregled sistema Unutrašnje Revizije, podele zadataka, ispunjavanja zahteva (zadovoljstva) klijenata. i
- oblasti finansijskog upravljanja i kontrole koje su identifikovane preko našeg revizorskog rada uključujući i specifičan rad koji je usmeren ka pitanjima usklađenosti sa ključnim sistemima prihoda i troškova (ove oblasti su razmatrane u 3 poglavlju ovog izveštaja).

Opšti zaključak o upravljanju

Postoje praznine u postojećim aranžmanima upravljanja kod Pastertia kao što su: ne određivanje vremenskih rokova u vezi sa poslovnim i finansijskim ciljevima na poslovnom planu, sistem unutrašnje revizije nije potpuno efektivan u jačanju unutrašnjih kontrola. Ove oblasti se trebaju razmotriti i trebaju se preduzeti konkretne akcije za njihovo adresiranje.

Sprovođenje preporuka spoljne revizije iz prethodne godine kao ključno sredstvo u podržavanju efektivnog je uzeto u obzir od strane menadžmenta Pastertia i sproveden je najveći deo preporuka. To je jedan pokazatelj da se Pastertia potrudila da razvije postojeće procese i da ojača kontrole u mnogim oblastima.

Pastertia je usvojila poslovni plan za 2016 godinu, ali isti ne sadrži vremenske rokove za realizaciju poslovnih i finansijskih ciljeva. Plan takođe ne sadrži ni način finansiranja rashoda, odnosno izvora prihoda.

Dalje, sistem unutrašnje revizije kao ključna veza sistema unutrašnje kontrole nije uspeo da podrži menadžment u vezi sa evaluacijom unutrašnjih kontrola Pastertia. Unutrašnje revizije je izradila pet izveštaja. Prema unutrašnjem revizoru jedan izveštaj sadrži dve i više planiranih tema revizije. Naši pregledi zaključuju da se na ovim izveštajima ne može izvršiti identifikacija revizorskih tema koje su tretirane. Revizorski izveštaji su takođe bili više opisujući i nisu pružali nikakve zaključne ni preporuke za poboljšanje.

2.1 Napredak u sprovođenju preporuka iz prethodne godine

Izveštaj spoljne revizije³ za GFI-a Pastertia za 2015 godinu, rezultirao je sa osam (6) glavnih preporuka. Pastertia je izradila Akcioni Plan gde se predstavlja način kako će se adresirati sve preporuke. Do kraja naše revizije za 2016 godinu, sprovedeno je pet (5) preporuka, dve (2) su delimično sprovedene a jedna (1) preporuka nije sprovedena. Za detaljniji opis preporuka i kako su one adresirane pogledajte Dodatak III.

Pitanje 3 - Sprovođenje preporuka iz prethodne godine- Prioritet visok

Nalaz Uprkos napretku u sprovođenju preporuka revizije, Pastertia još nije uspela da u potpunosti sprovede dve (2) preporuke dok jedna (1) preporuka koja utiče na mišljenje nije uopšte sprovedena. Ovo se desilo jer Pastertia nije primenila neki formalni proces za upravljanje i nadgledanje načina sprovođenja preporuka Spoljnog Revizora.

Rizik Ne sprovođenje preporuka povećava rizik kontinuiranog postojanja istih slabosti koje se povezuju sa finansijskim izveštajima.

Preporuka 3 Predsedavajući Odbora treba da obezbedi sprovođenje akcionog plana, koji utvrđuje vremenske rokove za sprovođenje preporuka Spoljnog Revizora, sa identifikovanim odgovornim članovima osoblja, sa početnim fokusom na najvažnije oblasti. Trebaju se razmotriti razlozi za ne adresiranje sa relevantnim direktorima i da se isti izveštavaju kod Izvršnog Direktora.

³ Izveštaj spoljne revizije - Reviziju GFI Pastertia za 2015 godinu je izvršila privatna revizorska firma, a ne NKR, i njihovo izveštavanje je uključilo izveštaj sa mišljenjem i pismo menadžmentu u kojem su predstavljeni nalazi sa preporukama.

2.2 Specifični pregledi upravljanja

Naš rad u posebnim oblastima aranžmana upravljanja je zasnovan preko planiranja revizije, uzimajući u obzir kontekst unutar kojeg deluje Pastertia kao i izazove sa kojima se suočava.

2.2.1 Određivanje strateških ciljeva

Pravni okvir zahteva da Javna Preduzeća izrade Poslovni Plan, koji treba da se osvoji od strane Odbora Direktora u zakonski predviđenom roku.

Pitanje 4 - Slabosti u sadržaju Poslovnog Plana - Visoki prioritet

Nalaz Postoji određeni broj slabosti u vezi sa sadržajem Poslovnog plana kao u nastavku:

- Pastertia je izradila Poslovni plan za 2016 godinu i taj plan je usvojen od Odbora Direktora u zakonski predviđenog roka. Plan sadrži poslovne i finansijske ciljeve koje Pastertia cilja da ispuni tokom 2016-god, kao i pristup za ispunjenje ovih ciljeva. Međutim plan ne sadrži vremenske rokove za ispunjenje ovih ciljeva; i
- Prani okvir zahteva da Javno Preduzeće izradi Poslovni Plan preko određivanja opštih rashoda za obavljanje delatnosti kao i načina za finansiranje rashoda. Poslovni plan sadrži opšte rashode za obavljanje delatnosti međutim ne sadrži način finansiranja ovih rashoda. Poslovni plan sadrži samo opšte rashode u totalu. Nije poznato da li će ovi prihodi biti sa usluga koje pruža Pastertia ili sa nekih drugih izvora finansiranja.

Rizik Nedostatak vremenskih rokova za ispunjenje ciljeva, onemogućuje praćenje ispunjavanja ovih ciljeva sa gledišta vremenskih rokova, kada se ovi ciljevi trebaju ostvariti. U isto vreme, ne određivanje izvora prihoda na poslovnom planu može da utiče na ostvarivanje i na pregled plana za prihode a kao posledica toga i na plan rashoda.

Preporuka 4 Predsedavajući Odbora treba da obezbedi da poslovni plan uporedo sa poslovnim ciljevima i pristup za njihovo ispunjenje sadrži i vremenske rokove za njihovo ostvarivanje. Treba takođe da obezbedi da se prilikom izrade poslovnog plana odrede i izvori planiranih prihoda.

2.2.2 Menadžersko izveštavanje i odgovornost

Menadžment je primenio jedan niz unutrašnjih kontrola da bi obezbedio da finansijski sistemi funkcionišu kako treba. Važno je da oni uključuju odgovarajuće izveštavanje kod menadžmenta kako bi se omogućio efektivan i blagovremen odgovor prema identifikovanim operativnim problemima.

Pitanje 5 – Slabosti u menadžerskim kontrolama – Visoki prioritet

- Nalaz** Naš pregled menadžerskih kontrola koje su primenjene u ključnom finansijskom sistemu Pastertia je istakao da su linije polaganja odgovornosti i komuniciranja bile funkcionalne preko redovnih sastanaka i pismenog izveštavanja. Međutim uprkos ovome unutrašnje kontrole u mnogim oblastima nisu primenjene na efektivan način i nisu uspele da spreče greške tokom godine. Kontrole su bile posebno ne efektivne pri upravljanja računima potraživanja, ne obrtne imovine, zaliha, realizacije prihoda, realizacije troškova, upravljanja ljudskim resursima, izvršenja isplata bez overavanja, neodgovarajuće kategorizacije rashoda i kašnjenja u izvršenju isplata.
- Rizik** Ne primenjivanje kontrola na efektivan način je umanjilo efektivnost finansijskog upravljanja unutar Pastertia. Ovo može takođe rezultirati netačnim finansijskim podacima.
- Preporuka 5** Predsedavajući Odbora treba da razmotri razloge za ne efikasno primenjivanje kontrola u gore navedenim oblastima i da obezbedi njihovo otklanjanje kako bi se poboljšale ove slabosti.

2.3 Sistem unutrašnje revizije

Kancelarija Unutrašnje Revizije (KUR) deluje sa jednim članom koji je ujedno i Direktor JUR. Za izvršenje efektivne revizije potreban je sveobuhvatan program rada koji odražava finansijske i ostale rizike Pastertia i pruža dovoljnu sigurnost o efektivnosti unutrašnje kontrole. Uticaj proizvoda Unutrašnje revizije treba da se presudi od važnosti koju menadžment pruža adresiranju preporuka kao i od podrške i izazova koji su pruženi od strane efektivnog Komiteta Revizije.

Pitanje 6 – Nedostaci u funkcionisanju JUR - Visoki prioritet

Nalaz JUR je pripremila godišnji plan u skladu sa strateškim planom te je za 2016 godinu planirala 15 revizija, sa kojih su već izvršene pet (5) revizije. Prema unutrašnjem revizoru jedan izveštaj sadrži dve i više planiranih tema revizije. Naši pregledi zaključuju da se na ovim izveštajima ne može izvršiti identifikacija revizorskih tema koje su tretirane. Revizorski izveštaji su takođe bili više opisujući i nisu pružali nikakve zaključne ni preporuke za poboljšanje. Ovo se dogodilo kao posledica ne orijentisanja rada unutrašnje revizije ka poboljšanju finansijskog sistema i unutrašnjih kontrola ka i usled neadekvatnog nadzora od strane Komiteta revizije

Rizik Neadekvatan plan revizije kao i izveštaji bez zaključaka i preporuka ne pomažu menadžmentu u vezi sa funkcionisanjem finansijskih sistema i unutrašnjih kontrola. To može rezultirati sa neidentifikovanim slabostima kao i sa nastavkom ne efektivnih praksi imajući u obzir da se ne daju preporuke za izbegavanje slabosti u preduzeću.

Preporuka 6 Predsedavajući Odbora Direktora treba da obezbedi da Komitet Revizije na kritičan način pregleda planove da bi se potvrdilo da oni zasnivaju na riziku kako bi se menadžmentu pružila odgovarajuća sigurnost kao i da svaka revizije rezultira sa individualnim izveštajima revizije. Dalje, Komitet revizije treba da obezbedi da je povećan kvalitet izveštaja revizije, a sa posebnim naglaskom na tome da izveštaji revizije treba da sadrže zaključke i preporuke za adresiranje problema sa kojima se suočava Pastertia.

3 Finansijsko Upravljanje i Kontrola

Uvod

Naš rad o Finansijskom Upravljanju i Kontroli (FUK) izvan oblasti Upravljanja koje su naglašene u drugom poglavlju, odražava detaljni rad koji je preduzet o sistemima prihoda i troškova na JP. Kao deo toga mi razmatramo upravljanje budžetom, pitanja nabavke kao i ljudske resurse, imovinu i obaveze.

Zaključak o Finansijskom Upravljanju i Kontroli

Potrebno je poboljšanje nad kontrolama opšteg upravljanja Pastertia. Postojeći procesi planiranja budžeta nisu adekvatni, oni nisu uzeli u obzir razloge koji mogu nastati tokom godine a koji mogu dovesti preduzeće u opasnosti da Pastertia ne bude u stanju da postigne svoje ciljeve i da ne bude u stanju da pokrije troškove. Pastertia je tokom 2016-god, poslovala sa gubitkom u iznosu od 51,656€. Važnu ulogu u ovom finansijskom rezultatu i u opštem poslovanju Pastertia odigralo je i povećanje broja zaposlenih, smanjenje prihoda, povećanje plata, odluke skupštine opštine za plaćanje članova opštinskih komisija.

Imajući u vidu ovo sadašnje stanje, bez realne osnove za nalaženje adekvatnog rešenja za prevazilaženje ovoga stanja a ni za povećanje aktivnosti dovodi do situacije koja donosi u opasnost dalje delovanje preduzeća.

Izvršenje isplata za ne odobrene troškove, ne detaljno planiranje prihoda, ne određivane tarifa usluga od strane kompetentnih organa. Trebaju se takođe pregledati i postojeći procesi u upravljanju imovinom a posebno i način tretiranja imovine na računovodstvenim registrima.

Dalje, ni procesi regrutovanja nisu upravljani u skladu sa zakonskim zahtevima. Angažovanje osoblja bez održavanja nekog konkurentnog procesa, nejednako kao i ne pismeno obavještanje aplikanata, umanjuje konkurenciju i povećava mogućnost angažovanja neodgovarajućih osoba za određene položaje.

Ove i ostale slabosti koje su prikazane u ovom izveštaju se trebaju uzeti u obzir od strane Odbora Direktora kako bi se poboljšalo finansijsko upravljanje i kontrola kod Pastertia.

3.1 Planiranje i izvršenje budžeta

Mi smo razmotrili izvore budžetskih fondova za Pastertia, trošenje fondova prema ekonomskim kategorijama kao i prikupljene prihode. To je istaknuto na donjim tabelama:

Tabela 1. Planirane i izvršene ekonomske kategorije (u €)

Br.	Opis	Početno planiranje 2016	Pregledano planiranje 2016	Izvršenje 2016	Izvršenje 2015
1	Prihodi	1,569,425	1,569,425	1,577,603	1,611,683
2	Rashodi	1,400,191	1,400,191	1,629,260	1,599,765 ⁴
3	Gubitak (1-2)	169,234	169,234	(51,656)	11,918

Prihodi koji su prikazani iznad pokazuju prihode koji su prikupljeni preko aktivnosti preduzeća.

Što se tiče troškova, iznos koji je prikazan na tabeli iznad predstavlja sve troškove koji su realizovani tokom godine uključujući i troškove obezvređivanja/ amortizacije.

Tabela 2. trošenje fondova prema ekonomskim kategorijama- izvršenje naspram budžeta (u €)

Opis	Početni budžet	Završni budžet	2016 Izvršenje	2015 Izvršenje
Trošenje fondova prema ekonomskim kategorijama:	1,400,191	1,400,191	1,629,260	1,598,442
Plate i Dnevnice	838,367	838,367	905,519	767,826
Roba i Usluge uključujući Komunalije	561,824	561,824	631,927	762,286
Troškovi amortizacije	0	0	91,814	68,329

U nastavku su data objašnjenja u vezi sa razlikama po budžetskim kategorijama:

Pastertia je za 2016 godinu planirala kapitalne investicije u iznosu od 1,219,646€, međutim kao rezultat ne dodeljivanja garantova od Ministarstva Ekonomskog Razvoja (MER), i zbog finansijskog stanja preduzeće nije realizovalo nijedan projekat.

Izvršenje budžeta za plate i dnevnice je u poređenju sa planiranje premašeno za 67,152€, a u poređenju sa prethodnom godinom bilo je povećanja troškova za 137,693€, odnosno za 15%.

Potrošanja budžeta za kategoriju Roba i Usluga uključujući komunalije je u poređenju sa planiranjem premašena za 70,103€, a u poređenju sa prethodnom godinom, potrošeni iznos je manji za 130,359€, odnosno za 21 %.

⁴ Iznos rashoda uključuje i porez na profit.

Pitanje 7 - Slabosti u planiranju budžeta - Visoki Prioritet**Nalaz**

Primećene su neke slabosti u vezi sa planiranjem budžeta:

- Tokom planiranja za kategoriju plata i dnevnica nisu uzete u obzir povećanja broja zaposlenih koja su nastala tokom godine, kao ni povećanja plata jednog broja osoblja koja su se dogodila po odluci Odbora Direktora. One su uzrokovale prekoračenje budžeta u odnosu na planiranje.
- Tokom planiranja za kategoriju roba i usluga nisu uzete u obzir povećanje tarife za odlaganje otpada kao ni administrativni troškovi na osnovu povećanja broja zaposlenih. Ova dešavanja su uzrokovala prekoračenja planiranih troškova.

Rizik

Neadekvatno planiranje budžeta i njegovo prekoračenje će rezultirati sa ne ostvarivanjem ciljeva organizacije i sa finansiranjem obaveza iz aktuelne godine sa budžeta narednih godina.

Preporuka 7

Predsedavajući Odbora treba da obezbedi da je budžetska performansa sistematski nadzirana na mesečnoj osnovi te da ovo razmatranje i pregled identifikuje i adresira prepreke za izvršenje budžeta na planiranom nivou. Tamo gde su planiranja početnog budžeta netačna one se trebaju odraziti rebalansom budžeta.

3.2 Prihodi

Pastertia je za 2016-god, ostvarila prihode u iznosu od 1,577,604€. Ovi prihodi se tiču pružanja usluga za prikupljanje, prevoz i ta odlaganje otpada u opštini Uroševac, Kačanik i Štimlje.

Tabela 3. Planirani izvršeni prihodi u €:

	Početni budžet 2016	Završni Budžet 2016	Izvršenje 2016	Izvršenje 2015
Prihodi	1,569,425	1,569,425	1,577,604	1,611,683

Pastertia je uspela da ostvari godišnji plan za prihode, a čaj je i premašila taj plan za 0.5% za 2016 godinu, međutim uprkos tome, Pastertia je imala izvršenje koje je u poređenju sa prethodnom godinom bilo manje za 2%.

Pitanje 8 - Ne detaljno planiranje prihoda - Visoki Prioritet

- Nalaz** Da bi imali što jasniji prikaz očekivanja kod ostvarivanja prihoda, treba se pripremiti detaljan plan u kojem se opisuju očekivanja za ostvarenje prihoda na osnovu svake vrste prihoda. Pastertia je planirala prihode samo u totalu, međutim ona nije izradila detaljan plan koji bi se zasnivao na svim vrstama prihoda koje se ostvaruju od strane Pastertia.
- Rizik** Nedostatak adekvatnog planiranja prihoda povećava rizik da se prihodi ne ostvaruju u prema planu a to u isto vreme utiče na ne ostvarivanje projekata koji su planirani da se realizuju sa sopstvenih prihoda.
- Preporuka 8** Predsedavajući Odbora treba da obezbedi da se planiranje prihoda vrši na osnovu jedne adekvatne analize po svim vrstama prihoda koje se očekuje da se ostvare.

Pitanje 9 - Nedostaci u usklađivanju sa zakonom o otpadu - Visoki Prioritet

- Nalaz** Izmenom Zakona o otpadu (član 14.3 i 15) od Juna 2012 godine, Opštine određuju tarife za odlaganje opštinskog otpada. Opština određuje tarife i način prikupljanja finansijskih sredstava u vezi sa opštinskim uslugama. Pastertia pruža njene usluge na osnovu uredbe o tarifama usluga koje je odredila Regulatorna Kancelarija za Vodu i Otpad, koja je bila na snazi za period od 1 Juna 2011 do 31 Maja 2012. Uprkos naporima Pastertia kao pravno nadležnog tela za određivanje tarifa, fakturisanje prihoda se i dalje obavlja prema istoj osnovi dodajući takođe i Porez na Dodatnu Vrednost od 8%.
- Rizik** Ne određivanje tarifa za usluge od strane kompetentnih organa dovodi do ne poštovanja zakonskih propisa i uzrokuje netačne troškove za usluge, a sve ovo utiče i na dobitke/gubitke preduzeća.
- Preporuka 9** Predsedavajući Odbora treba da obezbedi to je brže moguće ispravku ne usklađivanja sa zakonom i da se to izvrši preko primene tarifa za usluge od strane Opštine kao kompetentnog organa.

3.2.1 Plate i dnevnice

Plate i Dnevnice se isplaćuju putem bankarskog računa Pastertia i izračunavaju se preko njenog programa računovodstva. Ključne kontrole koje potvrđuju tačnost i celovitost isplate plata se obezbeđuju od sistema unutrašnjih kontrola.

Aktuelni broj zaposlenih na kraju godine je bio 205 zaposlenih i 4 članova Odbora Direktora. Mi smo testirali nekoliko procedura regrutovanja, dosijee osoblja i pregledali smo platne spiskove i istovremeno smo uporedili i računovodstvene podatke sa onima koji su prikazani na GFI-a.

Pitanje 10 - Slabosti u upravljanju ljudskim resursima - Visoki Prioritet

Nalaz

Tokom testiranja ove kategorije, primetili smo sledeće nedostatke:

- Prema Zakonu o Radu (član 8), Poslodavac u javnom sektoru je obavezan da objavi javni konkurs svaki put kada primi nekog zaposlenog ili kada sklopi radni odnos. Pastertia je tokom 2016-god, angažovalo četiri radnika za posebne poslove i zadatke, međutim ovi zaposleni su pokrivali redovna radna mesta za koje nije preduzeta procedura regrutovanja.
- Prema Administrativnom Uputstvu (UA) o regulisanju procedura za osnivanje radnog odnosa na Javnom Sektoru (član 5), za pokretanju postupka regrutovanja treba da postoje najmanje tri aplikacije koje ispunjavaju zahteva u skladu sa konkursom. Komisije za regrutovanje su u tri navrata kod tri regrutovanja zaključile da od svih aplikacija koje su primljene broj onih koji ispunjavaju kriterijume ne dostiže broj tri i tako su i istakle da se ispunjavaju uslovi konkursa, ali je Pastertia ipak nastavila sa postupkom regrutovanja i zaposlila uspešne kandidate.
- Slabosti tokom procesa regrutovanja. Prema Uputstvu o Radnom Odnosu (član 5), izabrani kandidati treba da se pismeno pozovu najmanje 48 časova pre testiranja. U pet procesa regrutovanja, aplikanti nisu pismeno pozvani da se podvrgnu testiranju ili intervjuisanju. Prema službeniku za ljudske resurse svi aplikanti su bili pozvani samo preko telefona; i
- Prema Uputstvu o Radnom Odnosu (član 5), kandidat koji dobije najviše bodova od ukupnog broja bodova (pismeno i usmeno) se treba izabrati od strane komisije za intervjuisanje. Kod pet procesa regrutovanja za različite položaje nije bilo dokaza da je organizovano pismeno testiranje kandidata i njihovo intervjuisanje. Izbor je izvršen samo prema preporuci komisije za regrutovanje.

-
- Rizik** Ne primena procedura za regrutovanje, ne pismeno obaveštavanje kandidata, ne organizovanje pismenog testiranja i intervjuisanja kao i angažovanje zaposlenih za specifične poslove i zadatke na položajima koji su redovna radna mesta bez izvršenja nekog konkurentnog procesa minimizira konkurenciju i povećava rizik angažovanja osoba koji nisu odgovarajuće za određene položaje.
- Preporuka 10** Predsedavajući Odbora treba da razmotri identifikovane nedostatke i da preduzme odgovarajuće mere da se prilikom angažovanja ovih radnika ispoštuju odgovarajuće zakonske odredbe, u isto vreme položaji sa operativnim odgovornostima se trebaju obavljati od strane službenika/radnika sa redovnim radnim ugovorima.

3.2.2 Robe i usluge kao i komunalije

Završni budžet za robe i usluge u 2016-god, je bio 561,824€. Sa toga budžeta je potrošeno 631,927€. Ovi troškovi se tiču administrativnih i operativnih troškova i opštinskih troškova Pastertia.

Pitanje 11 – Isplate u suprotnosti sa Zakonom o Javnim Preduzećima – Visoki Prioritet

- Nalaz** Prema Zakonu o Javnim Preduzećima, (član 20), isplata honorara se obavlja samo za direktore lokalnog Javnog Preduzeća nakon odluke relevantne opštinske komisije deoničara. Skupština Opštine je 2014 godine donela jednu odluku po kojoj je obavezala preduzeće Pastertia za nadoknađivanje članova Opštinske Komisije Deoničara (OKD). I tokom 2015 godine je takođe obavezala Pastertia da na retroaktivna način izvrši nadoknadu za članove OKD i za sastav prethodne komisije. Pastertia je u vezi sa zakonitosti ove odluke tokom 2015 poslala zahtev za tumačenje kod MALS, i prema MALS ova odluka koja je usvojene od strane Skupštine Opštine Uroševac nema pravnu osnovu i stoga ne obavezuje Pastertia da nadoknadi OKD, i ove odluke ne stvaraju pravne efekte kao takvi se ne trebaju sprovesti. Operativni troškovi koji su prikazani na GFI za 2016 godinu iznosili su 22,680€, a tiču se nadoknada za OKD. Štaviše ove isplate su izvršene sa kategorije roba i usluga a pritom nisu izračunati ni porezi i doprinosi.
- Rizik** Nadoknađivanje OKD bez pravne osnove dovodi do povećanja rashoda Pastertia. Uvrštavanje ovih rashoda kao operativni rashodi, takođe stvara nejasnoće na stavkama finansijskih izveštaja, štaviše ne izvršenje isplata za poreze i doprinose dokazuje ne sprovođenje zakona PAK.
- Preporuka 11** Predsedavajući odbora treba da obezbedi da Pastertia deluje u potpunom skladu sa primenjivim zakonima na Kosovu.

Pitanje 12 – Kupovina roba bez zahteva za kupovinu i naloga za kupovinu – Visoki prioritet

Nalaz Prema uredbi u postupcima snabdevanja i kupovine (član 7 i 8), magacioner odnosno službenik za nabavku treba da izradi zahtev za kupovinu u nalog za kupovinu koje se trebaju odobriti od strane Izvršnog Šefa. Mi smo primetili da su kupovine kod 21 slučaja obavljene bez zahteva za kupovinu i naloga za kupovinu.

Rizik Ne pripremanje zahteva za kupovinu i naloga za kupovinu kao i ne odobravanje kupovine od strane Izvršnog Šefa povećava opasnost za obavljanje kupovina bez ikakvih kontrola.

Preporuka 12 Predsedavajući odbora treba da obezbedi da će se primeniti sve procedure za kupovinu roba i da će se za svaku kupovinu odobriti zahtev za kupovinu i nalog za kupovinu.

Pitanje 13 – Ne prikazivanje troškova zakupnine na izveštaju o prihodima – Srednji prioritet

Nalaz Izveštaj o prihodima predstavlja finansijske rezultate za određeni period, kao rezultat primena na prihodima i rashodima. Pastertia na svim izveštajima od prihodima nije prikazala troškove zakupnine u iznosu od 6,200€. Prema njima ovo se desilo jer PAK ne prihvata ovaj iznos kao rashod jer preduzeće nije platilo porez na izvor..

Rizik Ne prikazivanje troškova od zakupa na Izveštaju o prihodima uzrokuje potcenjivanje rashoda, odnosno utiče na tačnost dobitka/gubitka na kraju godine.

Preporuka 13 Predsedavajući odbora treba da obezbedi da se finansijski izveštaji pripremaju u skladu sa Međunarodnim Standardima Računovodstva kako bi se svi rashodi prikazali na GFI.

3.2.3 Kapitalne Investicije

Pastertia nije ostvarila nijednu kapitalnu investiciju tokom 2016 godine. Planirane investicije nisu ostvarene kao rezultat ne dodeljivanja grantova od MER. Njihovo planiranje je izvršeno oslanjajući se na procenu da će Pastertia dobiti grant od MER.

Preporuke

Nemamo preporuke u ovoj oblasti.

3.3 Imovina

3.3.1 Kapitalna i ne kapitalna imovina

Vrednost ne obrtne imovine na kraju 2016-god, je bila 1,248,972€. Vođenje sadržajnog registra imovine kod Pastertia se vodi preko kompjuterskog programa računovodstva. Na registru imovine su upisane i ne obrtne imovine u vrednosti od iznad 1,000€. Mi smo se fokusirali na imovinu koja je kupljena tokom 2016-god, kako bi smo verifikovali da je upisana na računovodstvenom registru i na imovinskom registru. Struktura i promene kod ovih imovina su prikazane na tabeli ispod:

Tabela br. 4. Imovina prema kategorijama i iznosima u €

Opis	Zemljišta	Zgrade	Oprema i mašine	Ukupno
Istorijska vrednost (Kupovna cena)	980,000	269,894	1,061,742	2,311,636
Akumulisana amortizacija (do 2015)		130,608	932,055	1,062,663
Kupovine tokom 2016 godine				
Revalorizacija imovine	-	-	-	-
Amortizacija tokom 2016 godine		13,495	78,319	91,814
Neto vrednost u knjigama 31/12/2016	890,000	125,791	51,368	1,157,159

Pitanje 14 - Nejasna raspodela zadataka -Visoki Prioritet

Nalaz Pastertia ima zaposlenog službenika za imovinu koji prema opisu radnog mesta vrši upis, održavanje i nadzor imovine, račune amortizacije obezvređivanja, dobija dokumentaciju od računovođe i nakon zaključenja ispravnosti vrši upis odgovarajućih podataka po kartonima. Takvim zadacima je prema opisu radnog mesta zadužen i računovođa. To se desilo kao posledica nejasnog određivanja opisa dužnosti i zadataka kod Pastertia.

Rizik Nejasna raspodela zadataka između službenika može dovesti do nepotpunog imovinskog registra, neadekvatnih normi obezvređivanja koje mogu uticati na nepravilno prikazivanje finansijskih izveštaja.

Preporuka 14 Predsedavajući Odbora treba da preko Izvršnog Šefa izvrši raspodelu zadataka uz jasan opis dužnosti i obaveza i da obezbedi da će službenik za imovinu izvršiti upis, održavanje i nadzor imovine vođenjem potpunog i tačnog imovinskog registra.

3.3.2 Pretplate

Pretplate/avansi su rashodi koji su nastali od isplata ali se tiču narednog računovodstvenog perioda. One pokazuju bilanse stanja kao imovine. Iznos pretplata na kraju 2016 godine je iznosila 1,582€.

Preporuke

Nemamo preporuke u ovoj oblasti.

3.3.3 Tretiranje gotovog novca

Gotovina i njeni ekvivalenti uključuju bilanse gotovine na bankarskim računima i u sefu. Gotovinsko stanje na početku perioda izveštavanja je bilo 9,078€, a na kraju perioda je bilo 27,453€.

Preporuke

Nemamo preporuke u ovoj oblasti.

3.3.4 Potraživanja

Računi potraživanja Pastertia predstavljaju iznose sredstava koje klijenti duguju Pastertia za usluge koje su dobili od preduzeća. Pastertia je prikazala potraživanja u iznosu od 1,985,960€, od kojih su 16,552€ potraživanja koja su nastala tokom prethodnih godina i koje radnici duguju Pastertia. Iako je tokom 2016 godine počelo sprovođenje zakona o opraštanju dugova, potraživanja u ovoj godini u poređenju sa prethodnom godinom pokazuju trend povećanja za 115,847€. To se desilo usled ne efektivnih politika koje su primenjene od strane menadžmenta i zbog nedostatka strategije za prikupljanje ovih dugova. Nedostaci u vezi sa upravljanjem i prikazivanjem računa potraživanja si prikazani kod pod-odeljka i kod Revizorskog mišljenja.

Pitanje 15 - Provizije za sumnjive dugove - Visoki prioritet

- Nalaz** Prema Uredbi o sprovođenju poslovnih postupaka i politika Pastertia (član 16) dug koji je stariji od šest (6) meseci smatra se sumnjivim dugom. Pastertia vrši proviziju sumnjivih dugova . Provizija se treba prethodno odobriti od strane Odbora Direktora u vezi sa (%) provizije. Na GFI za 2016 godinu, Pastertia nije izvršila proviziju sumnjivih dugova kao što se to predviđa odgovarajućom uredbom.
- Rizik** Ne vršenje provizije za sumnjive dugove dovodi do opasnosti da Pastertia zasniva njeno planiranje za narednu godinu na prihodima koje je realno teško da se prikupe. Ne vršenje provizije sumnjivih dugova ne predstavlja tačno stanje profita na GFI.
- Preporuka 15** Predsedavajući odbora treba da obezbedi da se tokom pripreme GFI sprovede sve relevantne uredbe, kako bi se predstavili tačni finansijski podaci.

3.4 Kapital i Obaveze

3.4.1 Kapital

Kapital je na Godišnjim finansijskim izveštajima prikazan prema sledećoj strukturi:

Opis	Dana 31/12/2016	Dana 31/12/2015
Kapital		
Osnovni kapital	25,000€	25,000€
Rezervni kapitali	4,733,550€	5,258,292€
Preneti dobiti/gubici do 2015	560,051€	461,225€
Dobici/Gubici u aktuelnoj godini	(1,186,710)€	99,826.80€
Rezerva revalorizacije	-	-

Nedostaci u vezi sa ekvitetom su predstavljeni kod pod-odeljka 1.2 Revizorsko Mišljenje.

3.4.2 Tretiranje dugova

Izveštaj neizmirenih obaveza prema dobavljačima i Poreskoj Upravi Kosova na kraju 2016 godine je bio u iznosu od 754,488€. Ove obaveze su prenete za isplatu tokom 2017 godine. Međutim ovo stanje odražava samo jedan deo budžetskih poteškoća sa kojima se suočava Pastertia a koji su detaljno prikazane u pod-odeljku 3.3.

Pitanje 16 - Netačno prikazivanja obaveza - Visoki Prioritet

Nalaz	Vrednost obaveza na GFI je u poređenju sa računovodstvenim podacima bila potcenjena za 1,000€. Ovo se desilo zbog ne upisivanja nekih računa.
Rizik	Precenjivanje obaveza može uzrokovati netačno prikazivanje obaveza na GFI-a.
Preporuka 16	Predsedavajući Odbora treba da obezbedi da prikazivanje obaveza bude u skladu računovodstvenim podacima, kako bi se na GFI-a prikazali tačan iznos.

3.5 Objašnjavajuće beleške

Objašnjavajuće beleške predstavljaju informacije u vezi sa osnovom pripreme finansijskih izveštaja i računovodstvenih politika, pružaju odgovarajuće objašnjavajuće informacije koje se zahtevaju od strane MSFI i pružaju dodatne informacije koje nisu predstavljene na izveštaju o finansijskom stanju, izveštaju o prihodima, izveštaju o protoku novca i na izveštaju u promenama ekviteta, ali su pritom važne da se shvati svaka od njih.

Pitanje 17 - Nepotpuno predavljanje objašnjavajućih beleški -Visoki Prioritet

Nalaz Prema MSR 1, objašnjavajuće beleške se trebaju predstaviti na sistematičan način, sve dok je to moguće. Svaka stavka na izveštaju o finansijskom stanju, izveštaju o prihodima, izveštaju o promenama ekviteta ili izveštaju o gotovinskim tokovima se trebaju referisati na objašnjavajućim beleškama sa odgovarajućim informacijama.

Tokom analize objašnjavajućih beleški, identifikovane su sledeće slabosti:

- Nisu predstavljene objašnjavajuće informacije u vezi sa ne obrtnom imovinom, njihovom amortizacijom, povećanjem ili smanjenjem;
- Netačno prikazivanje zaliha. Prema računovodstvenim podacima, vrednost zaliha se sastoji od rezervi soli, rezervi nafte i rezervi ulja, a rezerve ulja su na objašnjavajućim beleškama navedene kao magacin rezervnih delova;
- Ne detaljne informacije u vezi sa računima potraživanja. Kako kod izveštaja o finansijskom stanju, računi potraživanja su i kod objašnjavajućih beleški prikazani drugačije od računovodstvenih podataka; i
- Nije predstavljena objašnjavajuće informacija u vezi sa rezervama kapitala i obaveza.

Rizik Nepotpuno i netačno predavljanje objašnjavajućih beleški, dovodi do opasnosti da GFI-i ne predstavljaju istinito i objektivno stanje.

Preporuka 17 Predsedavajući Odbora treba da obezbedi da će se prilikom izrade GFI-a, na objašnjavajućim beleškama predstaviti detaljne, potpune i tačne informacije za svaku stavku finansijskih izveštaja.

Dodatak I: Pristup i metodologija revizije

Odgovornost Revizora i onih koji su odgovorni za upravljanje su detaljno prikazani u Mišljenju koje je utvrđeno u poglavlju 1.2 ovog izveštaja.

Dok je ključni rezultat našeg rada mišljenje revizije, ovaj izveštaj odražava celovitost našeg rada sa posebnim fokusom i na Pitanja Upravljanja uključujući i Finansijsko Upravljanje i Kontrolu. Ovo poslednje se zasniva u našem širem programu revizije usklađenosti koja se zasniva na riziku.

Opšti sažetak ima za cilj da prikaže glavne nalaze revizije i ključne akcije za koje se Predsedavajući Odbora treba osigurati da su preduzete zarad adresiranja identifikovanih slabosti upravljanja/kontrole.

Detaljni izveštaj pruža opširniji sažetak nalaza naše revizije sa posebnim naglaskom na utvrđivanje razloga nalaza revizije i za pružanje odgovarajućih preporuka za njihovo adresiranje. Da bi bio potpuniji, mi smo uključili pitanja koja su identifikovana tokom pred-revizije tamo gde je to bilo relevantno. Naši nalazi su definisani kao:

Visokog prioriteta – Pitanja koja se ukoliko ne adresiraju mogu rezultirati materijalnim slabostima u unutrašnjoj kontroli, i gde će preduzeta akcija pružiti mogućnost za poboljšanje efikasnosti i efektivnosti unutrašnjih kontrola; i

Srednjeg prioriteta - Pitanja koja mogu i ne rezultirati materijalnim slabostima, ali gde će preduzeta akcija takođe pružiti mogućnost za poboljšanje efikasnosti i efektivnosti unutrašnjih kontrola.

Nalazi koji se smatraju niskog prioriteta su posebno izveštavani/će se posebno izvestiti finansijskom osoblju.

Naše procedure su uključile pregled unutrašnjih kontrola, sistema računovodstva i supstancijalne testove kao i pridružene aranžmane upravljanja, samo do one mere do koje se smatraju potrebnim za efikasno izvršenje revizije. Nalazi revizije se ne trebaju smatrati kao da predstavljaju jednu sveobuhvatan prikaz svih slabosti koje mogu postojati, ili svih poboljšanja koje mogu da se izvrše na sistemima i procedurama koje su funkcionisale.

Dodatak II: Objašnjenja različitih vrsta mišljenja revizije primenjenih od strane NKR

(odlomak od MSVIR 200)

Oblik mišljenja

147. Revizor treba da izrazi **jedno ne-modifikovano mišljenje revizije ukoliko** se zaključi da su finansijski izveštaji pripremljeni, sa svih materijalnih gledišta u skladu sa važećim finansijskim okvirom.

Ukoliko revizor zaključi da, na osnovu prikupljenih dokaza revizije, finansijski izveštaji kao celina nisu bez materijalnih grešaka, ili nije u mogućnosti da dobije dovoljno odgovarajućih dokaza revizije da bi zaključio da su finansijski izveštaji kao celina bez materijalnih grešaka, revizor treba da izmeni mišljenje revizije na izveštaju revizora u skladu sa odeljkom "Određivanje vrste modifikacije mišljenja revizora".

148. Ukoliko finansijski izveštaji pripremljeni u skladu sa zahtevima okvira prikazivanja, ne postignu pravično prikazivanje, revizor treba da razmotri pitanje sa menadžmentom, i na osnovu zahteva primenljivog okvira finansijskog izveštavanja i načina na koji je to pitanje rešeno, da odredi da li je neophodno da se izmeni mišljenje revizije.

Modifikacije mišljenja revizije na revizorskom izveštaju

151. Revizor treba da modifikuje mišljenje revizije na revizorskom izveštaju ukoliko se zaključi da, na osnovu prikupljenih dokaza revizije, finansijski izveštaji kao celina nisu bez materijalnih grešaka, ili nije u mogućnosti da dobije dovoljno odgovarajućih dokaza revizije da bi zaključio da su finansijski izveštaji kao celina bez materijalno pogrešnih prikazivanja. Revizori mogu dati tri vrste modifikovanih mišljenja revizije: kvalifikovano mišljenje, protivno mišljenje i odricanje od mišljenja.

Određivanje vrste modifikacije koje se čini revizorskom mišljenju

152. Odluka o tome koja vrsta modifikovanog mišljenja je prikladna, zavisi od:

- prirode pitanja koje je dovelo do modifikacije - što podrazumeva, da li su finansijski izveštaji sadrže materijalno pogrešna prikazivanja ili, u slučaju da je bilo nemoguće prikupiti dovoljno odgovarajućih dokaza revizije, mogu sadržati materijalno pogrešna prikazivanja; i
- sud revizora o rasprostranjenosti uticaja ili mogućih uticaja pitanja na finansijskim izveštajima.

153. Revizor treba da izrazi **kvalifikovano mišljenje ukoliko**: (1) nakon dobijanja dovoljno odgovarajućih i prikladnih dokaza revizije, revizor zaključuje da netačne tvrdnje, pojedinačno ili zajednički, su materijalne, ali nisu rasprostranjene, na finansijskim izveštajima; ili (2) revizor nije bio u stanju da dobije dovoljno odgovarajućih dokaza revizije na osnovu kojih može da podrži jedno mišljenje revizije, ali zaključuje da uticaj na finansijskim izveštajima bilo kojih neotkrivenih netačnih tvrdnji mogu biti materijalne ali ne i rasprostranjene.

154. Revizor treba da izrazi **protivno mišljenje ukoliko**, nakon dobijanja dovoljno odgovarajućih dokaza revizije, revizor zaključuje da netačne tvrdnje, pojedinačno ili zajednički, su materijalne i rasprostranjene na finansijskim izveštajima.

155. Revizor treba da izrazi **odricanje od mišljenja ukoliko**, pošto nije bio u stanju da dobije dovoljno odgovarajućih dokaza revizije na osnovu kojih može da podrži mišljenje revizije, revizor zaključuje da uticaj na finansijskim izveštajima bilo kojih neotkrivenih netačnih tvrdnji mogu biti materijalne i rasprostranjene. Ukoliko nakon prihvatanja angažovanja, revizor postaje svestan da je menadžment nametnuo ograničenje na delokrug revizije za koju revizor smatra da će verovatno dovesti do potrebe izražavanja kvalifikovanog mišljenja ili odricanje od mišljenja o finansijskim izveštajima, revizor treba da zahteva od menadžmenta da ukloni to ograničenje.

156. Ukoliko revizor daje modifikovano mišljenje, revizor će takođe modifikovati naslov kako bi odgovarao vrsti izraženog mišljenja revizije. MSVIR 1705 pruža dodatna uputstva o specifičnom jezičnom izražavanju koje će se koristiti kada se izdaje mišljenje i kada se opisuje odgovornost revizora. Takođe sadrži ilustrovane primere izveštaja.

Paragrafi Isticanja Pitanja i paragrafi Ostalih Pitanja na revizorskom izveštaju

157. Ukoliko revizor smatra potrebnim da skrene pažnju na pitanje prikazano ili obelodanjeno na finansijskim izveštajima koja je od velikog značaja za njihovo razumevanje finansijskih izveštaja, ali postoje dovoljno prikladnih dokaza da to pitanje nije materijalno pogrešno prikazano na finansijskim izveštajima, revizor će u revizorskom izveštaju uključiti jedan paragraf o Isticanju Pitanja. Isticanje Pitanja se treba odražavati samo na informaciju prikazanu ili obelodanjenu na finansijskim izveštajima.

158. Paragraf o isticanju pitanja treba:

- da se uključi odmah nakon mišljenja revizije;
- da koristi naslov "Isticanje Pitanja" ili neki drugi prikladni naslov;
- da uključi jasnu referencu na pitanje koje se istiche i da naznači gde se mogu naći relevantna obelodanjivanja na finansijskim izveštajima koja u potpunosti opisuju to pitanje; i
- ukazati da revizorsko mišljenje nije modifikovano u odnosu na istaknuto pitanje.

159. Ukoliko revizor smatra neophodnim da komunicira određeno pitanje, osim onih koje su predstavljene ili obelodanjene u finansijskim izveštajima, koja po prosudi revizora je važna za korisniku cilju shvatanja revizije, a pod uslovom da to nije zabranjeno zakonom ili pravilima, treba da se pripremi paragraf sa naslovom "Ostala Pitanja", ili nekim drugim pogodnim naslovom. Ovaj paragraf treba da se pojavi odmah iza mišljenja i nakon svakog pasusa kod Isticanja Pitanja.

Dodatak III: Preporuke iz prethodne godine

Komponenta revizije	Date preporuke	Sprovedene	U procesu sprovođenja	Ne sprovedene
Porezi	Revizor preporučuje da Pastertia izvrši ispravku godišnjeg CD obrasca za 2014 godinu.	U potpunosti sprovedena. Pastertia je izvršila ispravku CD obrasca za godišnje izjavljivanje i isplate poreza na prihode korporacija.		
Imovina	Da Pastertia preduzme akcije u vezi sa obezvređivanjem početnih sredstava kao što se predviđa od MSR i PAK.	Sprovedena		
Imovina	Da se izvrši revalorizacija imovine najmanje na svakih 3 do 5 godina.			Nije sprovedena
Usklađenost	Da se izradi uredba o postupcima i uputstva za primenu unutrašnje kontrole	Pastertia je izradila u usvojila Uredbu za sprovođenje njenih poslovnih politika i procedura.		
Finansije	Pastertia treba da primeni procedure da mesečna analiza stanja glavnog registra postaje rutinska procedura.	U postupnosti sprovedena. GFS priprema mesečne izveštaj o stanju na glavnom registru za Izvršnog Šefa.		
GFI	Računovodstveni registra, stanje i greške da se dovoljno prikazuju ako što se zahteva MSR8.		Delimično sprovedena	

Imovina	Oçuvanje aktiva u okviru lokacija i zgrada.		Delimiçno sprovedena. Pastertia je angažovala obezbeđenje za zgrade međutim ne i za postavljanje metalnih mreža za blagajne.	
Zaštita životne sredine.	Zaštitu životne sredine kako za građane tih lokacija tako i za radnike na lokacijama i zgradama.	Pastertia je angažovala jednu kompaniju za Dezinfekciju, dezinsekciju i deratizaciju objekata i spoljnih površina po svim njenim poslovnim jedinicama.		